

Verslag

Een brief aan Van Hamel in de Universiteitsbibliotheek Utrecht

In 2004, toen ik als docent Keltisch mij voorbereidde op het geven van een van mijn colleges, raadpleegde ik de facsimile van het Boek van Ballymote, één van de kostbare facsimile-uitgaven van middeleeuwse Ierse handschriften die de Letterenbibliotheek van de Universiteit Utrecht rijk is. Deze facsimile-uitgaven behoren tot de nalatenschap van A. G. van Hamel, de in 1945 gestorven professor in het Oudgermaans en Keltisch. Dit feit werd benadrukt toen ik tussen de pagina's een brief vond die gericht was aan Van Hamel. Hij was op 16 december 1935 gestuurd door Páll Bjarnason uit IJsland naar de SS Island uit Kopenhagen.

Ik nam de brief mee, liet hem aan mijn studenten zien, en maakte een kopie voor Christel Franken, een studente Keltisch die een jaar in Noorwegen was geweest, in de hoop dat zij wist waar de brief over ging. Het bleek echter lastig om de inhoud te vertalen, en de brief bleef daarna in mijn kantoor liggen. Nadat ik conservator handschriften van de Universiteitsbibliotheek Utrecht was geworden, leek het voor de hand te liggen de brief in de collectie op te nemen. Na de situatie te hebben uitgelegd aan Jan de Boer, vakspecialist Keltisch van de Letterenbibliotheek, kreeg ik daarvoor toestemming. Het heeft nu als signatuur 19.A.2.

Door een gelukkig toeval zat ik in november 2007 in Berlijn tijdens een conferentiediner naast Örn Hrafnkelsson, hoofd van het departement handschriften van de Nationale en Universiteitsbibliotheek van IJsland te Reykjavik. Ik vertelde hem over de brief uit IJsland, en hij bood gelijk aan om een ruwe vertaling ervan te maken als hij goede digitale opnamen van de brief kon krijgen. De inhoud van de brief heeft niets met Keltisch te maken, maar het geeft wel een uniek stukje contact tussen een Nederlandse professor die zeer geïnteresseerd was in IJsland en een IJslandse schoolmeester die op Vestmannaeyjar, een eiland ten zuidoosten van IJsland, woonde, en die graag Nederlands wilde leren.

Páll Bjarnason schrijft dat hij Van Hamels werk, dat IJsland introduceert aan de Nederlanders, kent en waardeert. Bjarnason wilt zelf wel naar Nederland gaan, en had een Deens boek van Vilh. Ludvigsen aangeschaft, getiteld *Hollandske Læsestykker med Noter og Bemærk*. Maar aangezien zijn Deens niet vloeiend was, had hij moeite om de juiste uitspraak van het Nederlands in te schatten. Hij dacht toch nog genoeg te weten om Nederlands te kunnen lezen, totdat hij in de zomer van 1932

met een aantal Nederlandse studenten vanaf zijn eiland naar Reykjavik meereisde. Toen hij naar hen luisterde kwam hij erachter dat zijn ideeën over de uitspraak totaal verkeerd waren, en dat ontmoedigde hem om nog verder te leren. Daarnaast werd hij ook ziek, alhoewel hij door bleef werken. Maar toen hij in de herfst hoorde dat Van Hamel in Reykjavik was, die daar onder andere Nederlands doceerde, besloot hij hem om hulp te vragen. Er werd hem verteld dat Van Hamel tot Nieuwjaar in IJsland zou zijn, maar Bjarnason wachtte tot de kerstvakantie om Van Hamel te schrijven, zoals de gewoonte van schoolmeesters nu eenmaal is. Nu zeggen de kranten echter dat Van Hamel al vertrekt, en Bjarnason vraagt hem direct om informatie over hoe de meest voorkomende klanken in het Nederlands uitgesproken dienen te worden, en welke symbolen het best gebruikt kunnen worden om ze in het IJslands goed uitgesproken te laten worden. Dit hoeft niet op een wetenschappelijke manier, maar slechts zo dat het iemand van weinig geleerdheid kan helpen. Hij vraagt dit vooral voor voornaamwoorden en tweeklanken, want juist die geven de IJslanders zulke problemen. Van Hamel hoeft dit niet zelf te doen, maar kan dit aan een student overlaten, die dan betaald kan worden of onderwijs van Bjarnason kan ontvangen.

Hij vraagt Van Hamel hem te excuseren voor zijn verzoek, aangezien hij hem niet kent, maar hij stuurt dit aan hem omdat hij zoveel goeds over hem heeft gehoord. Hij heeft zijn adres niet. Tenslotte vertelt hij iets over zichzelf: hij is een schoolmeester op een lagere school op de Vestmannaeyjar. Er zijn dertien leraren en ongeveer 450 leerlingen.

We weten ook uit andere bronnen dat Van Hamel een half jaar in Reykjavik heeft gedoceerd, via een uitwisseling met Alexander Jóhannesson, rector van de Universiteit van Reykjavik, die

